

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. VII. De cognitione personarum divinarum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Augustinus libro sexto, de Trinitate, capite septimo. A
 Probat secundum rationem D. Thomae: Nomen enim illud, duplex, triplex, &c. opponuntur simplicitati, & importat aliquid compositionis, vel, ut dicit S. Thomas, inaequalitatem proportionis: est autem error ponere in Deo aliquid oppositum simplicitati, vel inducens inaequalitatem. Ceterum hoc nomen *trinus* seu *trinitas* dicit absolute numerum trium, sine diminutione simplicitatis, vel additione inaequalitatis: Ergo Deus *trinus*, vel *Trinitas*, non verò triplex appellari debet.

Dico secundum: Filius in divinis potest dici aliter à Patre, non tamen aliud: & contra unum cum Patre, non verò unus dicendus est. Ita D. Thomas art. 2.

Ratio est: quia, ut ait idem S. Doctor *ibidem* in *responsione ad 4.* nomen neutrum significat aliquid magis confusum & nondum formatum; nomen autem masculinum aliquid magis formatum & distinctum: unde quia proprium est suppositi distinguere, & aliquid completere seu formare, nomina masculina magis attribuuntur personis, & neutra naturae. Ad significandam ergo naturam divinae unitatem, dicimus neutra liter Patrem & Filium esse unum: & ad evitandam distinctionem in natura, negamus Patrem esse aliud à Filio. Contra verò ad designandam distinctionem in personis, utitur nomine, *alius*, masculinè, dicendo: *Pater est alius à Filio*; & non adhibemus hoc nomen *unus* masculinè, nisi ad iungatur terminos trahens ad naturam divinam, ut cum dicitur: *Pater & Filius sunt unus Deus*.

Notat autem D. Thomas in eodem articulo, in utendo nominibus importantibus distinctionem aut unitatem, cauti esse procedendum, ad vitandam duos errores extremos: unum Arrii, qui cum Trinitate personarum posuit trinitatem essentiae alterum Sabellii, qui cum unitate essentiae posuit unitatem personae. Ad primum vitandum, non est utendum in Divinis nomine *diversitas*, vel *differentia*: unde dicendum non est, *Filium esse diversum à Patre*, aut ab illo *differentem*; quia haec nomina important distinctionem in forma; nomen etiam *separationis* aut *divisionis* vitandum est: quia separatio est partis à toto, aut à comparte; divisio autem totius in partes cum summa simplicitate pugnat. Ne autem tollatur aequalitas inter personas divinas, non est dicenda una dispar ab alia; & ne tollatur illarum similitudo, non est dicenda una ab aliena seu discrepans ab alia; quia quod alienum aut discrepans est, non est omnino simile.

Ad fugiendam verò errorem Sabellii, docet vitanda esse haec omnia, *singulare, unicum, & solitarium*. Unde Pater, & Filius, nec singularis, nec unicus, nec solitarius Deus dicendi sunt: quia primum tollit unitatem essentiae in tribus personis, secundum excludit numerum personarum; tertium tollit illarum consortium.

Dico tertio: Haec dictio exclusiva *solus*, si sumatur categorematice, addi nequit termino essentiali, bene tamen si sumatur syncategorematicè. Ita D. Thomas art. 3.

Probat: quia primo modo denotat solitudinem oppositam personarum societati; istae enim propositiones: *Deus est solus, Pater est solus, factio hunc sensum: Deus est solitarius & sine consortio: Pater est sine consortio*. Si verò sumatur secundo modo, non dicit solitudinem, sed excludit alia diversae naturae à consortio praeter-

dicati. Ut quando dicimus: *Solus Petrus currit*, non denotatur quòd solitarius sit, cum possit habere multos secum existentes; sed solum excludit alios à consortio cursus. Et sic, inquit D. Thomas, affirmari potest: *solus Deus est aeternus, omnipotens, &c.* quia per hoc non denotatur, quòd Deus societate personarum non gaudeat, sed omnia alia, praeter Deum, aeterna non esse.

Notat autem idem S. Doctor in solutione ad 1. quòd si in Deo Trinitas personarum non esset, solitarius diceretur, etiam si creati fuissent Angeli & homines: solitudo enim non tollitur per coexistentiam simultaneam aliorum extraneae naturae; unde verè dicitur aliquem hominem esse solum in horro, quamvis in illo sint plantae & bruta, si nullus sit alius homo.

Dices: Si unus homo & unus angelus essent in beatitudine, nullus eorum solitarius diceretur, & tamen specie differant: Ergo solitudo tollitur per consortium suppositi diversae naturae.

Respondeo Angelum & hominem, in ordine ad beatitudinem, convenire specie aeternae, ed quòd potentia obedientialis, in ordine ad beatitudinem, non competat illis ratione ultimae differentiae, sed ratione gradus generici naturae intellectuales; qui gradus, etsi genericus sit respectu operationum naturalium, respectivè tamen ad visionem beatificam comparatur non secundum vim naturalem, sed secundum obedientialem, quae una specie est in Angelis & hominibus, ut in Tractatu de Visione beatifica explicari solet.

Instabis: Sane sequitur ex hac doctrina, quòd si Angeli fuissent creati in statu purae naturae, non fuisset inter illos societas, sed quilibet illorum mansisset solitarius: Consequens falsum videtur. Ergo &c. Sequela probatur. Nam tunc omnes Angeli differrent specie; Ergo si solitudo non tollitur per consortium aliorum suppositorum diversae naturae & speciei, Angeli in statu purae naturae creati, fuissent solitarii.

Respondeo quòd, licet Angeli in esse purae naturae differant specie metaphysice, conveniunt tamen specie in ordine ad convicium politicum in modo operandi; & haec diversitas est quae requiritur, ut unum suppositum alteri societatem non faciat. Cetera quae docet D. Thomas in hac quaestione facilia sunt, & ex sola lectione textus percipi possunt.

DISPUTATIO VII.

De Cognitione divinarum Personarum.

Ad Quaestionem 32. divi Thomae.

Divinarum personarum cognitio verus ac solidus est animi cibus, quo viatores per fidem nutriuntur in via, & comprehensores per speciem & claram visionem plene & perfecte se sciunt in patria. Unde Augustinus expendens verba illa Lucae 11. *Amice accommoda mihi tres panes: illa de trinitate personarum cognitione intelligit, & subdit: Cum perveneris ad tres panes, hoc est ad cibum & intelligentiam Trinitatis habes & unde vivas & unde passus.* De hac ergo cognitione, & de notis seu notionibus, quibus divina personae inter se, tum ab essentia discernuntur, breviter sic cum S. Doctore differendum est. Ff Ar-

34.

35.

36.

Serm. 29. de veris in Dominis.

ARTICULUS I.

An ex effectibus naturalibus mysterium Trinitatis demonstrari possit?

1. **P**Artem affirmativam tenuit olim Raymundus Lullius, existimans ex rebus naturalibus deduci posse rationes omnino evidentes, quibus mysterii Trinitatis veritas ipsi, etiam Mahometanis & infidelibus demonstrari possit: quamvis ipsum conetur excusare Vazquez. Sed quidquid sit de ejus mente, huic sententiæ, seu potius errori, favere videntur quidam antiqui Theologi, ut Richardus à S. Victore, Henricus, & Joannes Gersonius, Cancellarius Parisiensis, qui licet concedant, seclusâ omni revelatione divinâ, non posse mysterium Trinitatis ab intellectu creato cognosci; suppositâ tamen aliquâ ejus revelatione, saltem extrinsecâ, asserunt posse lumine naturali inveniri rationes, quibus hujus mysterii existentia demonstrativè probetur. Oppositum docent ceteri Theologi cum Magistro in 1. dist. 2. & cum S. Thoma ibidem dist. 3. quest. 1. art. 4. & in presenti quest. art. 1.

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

2. **D**ico igitur: Ex effectibus naturalibus mysterium Trinitatis non potest demonstrari, etiam suppositâ divinâ revelatione.
- Probatur ratione D. Thomæ: Effectus cognitivus sive quidditivè, sive comprehensivè, non ducit in cognitionem causæ, nisi sub ea ratione sub qua ab illa procedit. Atque effectus naturales non procedunt, nec pendunt per se à Deo ut trino, sed solum quatenus uno: Ergo ex illis, etiam ut comprehensivis, non potest cognitio demonstrativa Trinitatis haberi. Major est certa: nam cognitio causæ ex effectu fundatur in dependentia, quam effectus habet ab illa: Ergo ex effectu non potest cognosci causa, nisi sub ea ratione quæ terminat dependentiam illius, & sub qua effectus ab illa producitur. Minor autem probatur: Creaturæ procedunt per se à Deo, ratione omnipotentis, per modum virtutis proximæ, & ratione Divinitatis, ut principii radicalis: Sed omnipotentia & Divinitas conveniunt Deo pro priori ad relationes, quibus constituuntur personæ: Ergo per se non dependent à Deo, quatenus trino, sed quatenus uno. Unde si per impossibile Deus non esset trinus in personis, sed in unica persona subsistens, ut existimabant olim Philosophi Gentiles, adhuc namerent creaturæ, cum perseveraret virtus productiva illarum, scilicet omnipotentia.
3. **C**onfirmatur & magis illustratur hæc ratio, hoc exemplo aptissimo. Sicut effectus procedentes ab artifice, v. g. tabella depicta à pictore, vel domus ab ædificatore constructa, ejus quidem artem & industriam manifestant; quia ab illa procedunt, & per se dependent; non tamen ejus colorem, figuram, staturam, vestes, & similia, quæ per se non currunt ad operis productionem, sed merè per accidens & concomitanter se habent in artifice ut artificiosè operante; Ita pariter, quamvis ex inspectione creaturarum, & ex artificio mundi fabricæ, infinitam supremi illius artificis artem, sapientiam, & potentiam cognoscamus, juxta illud Apostoli ad Roman. 1. *Invisibilia Dei per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna queque virtus ejus ac Divinitas: ex illis tamen ad notitiam Trinitatis de-*

A venire non possumus: quia Deus ut trinus, per se non concurrat ad productionem creaturarum, sed ut omnipotens, & sapiens, ac supremus artifex; & quia divinæ relationes, quæ activæ non sunt, & habent rationem puri termini, non fluunt in opera Dei ad extra, sed solum personæ divinas in ratione principii quod actionum notionalium constituunt.

Hæc ratio non solum probat, seclusâ divinâ revelatione, ex effectibus naturalibus mysterium Trinitatis non posse demonstrari, sed nec etiam illâ suppositâ: quia revelatio non dat effectibus Dei dependentiam ab ipso, quatenus trino: Ergo si defectu connexionis cum Deo, quatenus trino, non potest ante revelationem ex illis Trinitas personarum demonstrari, etiam revelatione suppositâ, non poterit Deus ut trinus ex creaturis demonstrativè cognosci.

§. II.

Precipua objectiones solvuntur.

Contra præcedentem conclusionem imprimè obijci potest, quòd Philosophi Gentiles cognoverunt mysterium Trinitatis: Sed nulla tunc eis facta revelatio supernaturalis. Ergo seclusâ omni revelatione supernaturali, ex effectibus naturalibus potest mysterium Trinitatis evidenter cognosci. Minor, & Consequencia patens. Major verò probatur: quia multa invenimus dicta à Philosophis Gentilibus de hoc mysterio. In primis enim Aristoteles 1. de celo. loquens de numero ternario, dicit quòd per illum oportet nos Deum magnificare. Item Pythagoras, teste eodem Aristotele, docuit ipsum omne, ac omnia, tribus esse definita; propter quod in Deorum sacrificiis numero ternario uti solebat. Item Avicenna olim dicebat, quod El, & Elohim, & Jehova, tres personæ, & unus Deus, creatorem mundum. Similiter Trisgemitus asseruit quòd *Monas genuit Monadem, & in se sum reflexit orbem*: quibus verbis manifestè videtur exprimi generationem Verbi, & processum Spiritus Sancti. Denique Augustinus libro 7. Confess. refert se legisse in libris Piatonicorum, non quidem eisdem verbis, sed similibus, multa ad Sanctissimam Trinitatis notitiam pertinentia, v. g. illud quòd de æterna Verbi generatione scribit Joannes: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.*

Confirmatur: In pluribus naturæ operibus aliqua relucere videntur Trinitatis vestigia, ex quibus Gentiles Philosophi poterunt hoc mysterium cognoscere, vel saltem aliquam illius habere suspitionem. Nam, ut egregiè annotavit Joannes Bongus, in libro quem edidit de mystica numerorum significatione, ita in numero ternario luscit natura, ut primo aspectu videatur in creaturæ & inscrutabilis Trinitatis imaginem in cunctis suis operibus insculpsisse. Tres enim sunt gradus naturarum constitutivi: scilicet esse, vivere, & intelligere. Tria rerum naturalium principia: materia, forma, & privatio. Tres durationum mensuræ: tempus, ævum, & ternitas. Tres temporis partes: futurum, præteritum, & præteritum. Triplex quantitatis species: linea, superficies, & corpus. Tres celos tantum admittunt Philosophi. Triplex in ipsis virtus: motus, calor, & lux. Triplex vitæ principium: anima rationalis, sensitiva, & vegetativa. Triplex in anima rationali potentia: intellectus,

memoria, & voluntas. Tres Angelorum Hierarchie, & quælibet in tres choros divisa. Triplex eorum operatio: purgatio, illuminatio, & perfectio. Triplex eorum status: naturæ, gratiæ, & gloriæ. Triplex eorum motus: circularis, rectus, & obliquus, ut docet Dionysius in libro de cælesti Hierarchia. Denique ut aiebat olim Pythagoras: *omnia tria sunt & tria unum.*

Ad objectionem respondeo, negando Majorem. Ad minus probationem respondet primò D. Thomæ artic. 1. ad 1. quòd Philosophi non cognoverunt Trinitatis mysterium per propria, quæ sunt Paternitas, Filio, & processio Spiritus Sancti, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 2. *Loquimur Dei sapientiam, quam nemo principum hujus sæculi cognovit sed est nullis antiquorum Philosophorum, qui fuerunt veluti principes secularis doctrinæ, ut exponit glossa: sed solum cognoverunt quædam essentialia attributa, quæ appropriantur personis divinis; sicut potentia Patri, sapientia Filio, & bonitas Spiritui Sancto.*

Ad illud verò Aristotelis, Pythagoræ, & aliorum, qui numerum ternarium appellabant divinum, eumque in sacrificiis tanta cum religione adhibebant: Respondet eorum factis fuisse adhibendum, non propter mirabilem illam trium personarum Triadem, in unitate simplicissimæ essentia subsistentem, quam antiqui prorsus ignoraverunt, sed propter eminentem supra omnes alios hujus numeri perfectionem. Nam in numero ternario omnia veluti includuntur: quia continet unitatem, cui competit ratio principij; & duo, quibus convenit ratio medij; & tria, quæ habent rationem finis, ut explicant Zanardus, & Bongus ibi supra.

Ad hunc autem Trismegisti locum, *Monas genuit Monadem* &c. dicit referendum esse hoc dictum, non ad generationem Filij, vel processionem Spiritus Sancti, sed ad productionem mundati unum deus, unum mundum produxit, propter sui amorem.

Ad illud Augustini, qui refert se legisse in libris Platoniorum: *In principio erat verbum* &c. respondet quòd ibi verbum non sumitur secundum quòd significat personam genitam in divinis, sed secundum quòd per verbum intelligitur ratio idealis, per quam deus omnia condidit, quæ Filio appropriatur.

Secundò responderi potest cum eodem S. Doctore in 1. dist. 3. quest. 1. art. 4. & ad Annibal. ibidem quest. 2. art. 2. aliquos Gentiles Philosophos pervenisse ad aliquam notitiam mysterij Trinitatis, non ex inspectu, creaturarum vel ex rationum naturalium demonstratione, sed ex Hæreticorum magisterio & Scripturarum sacrarum lectione. Certissimum enim est, antiquos Philosophos sæpissime Judæorum doctores consuluisse, ut de Pythagora & Apollonio refert Hieronymus. Ipsos etiam sacræ Scripturæ libros interdum lectasse, constat Aristotelis testimonio, qui in libro de Genesi, de Moyse ejus Auctore dixisse fertur: *Pulebra profectò scribit hic barbarus si ea probaret.* Ex D. Thomæ loco citato ad Annibal. ait: *Plato legisti dicitur libros legis & Prophetarum per quos aliqualem cognitionem Trinitatis habere potuit.* Potuerunt etiam illi Philosophi aliqualem hujus mysterij haurire notitiam ex verbis Sybillarum, quibus quamplurima Christianæ religionis arcana, in præmium illi datæ virginitatis revelata sunt: vel etiam ex demonum revelatione, ut docet D. Thomas locis citatis. Demones enim,

Tom. II.

A qui in primo suæ creationis instanti, in quo in gratia creati sunt, huius mysterij fidem habuerunt, de illo interdum homines fuisse allocutos, indicat illud Serapidis responsum, qui consulenti Thuli, qui in Agypto regnavit, quinquam esset se beatorum dixisse fertur.

Principio Deus est, tum sermo, at Spiritus istis. Additur: hæc tria sunt cœva, & tendentia in unum.

Ita refert ex Suida Ludovicus Vives, libro 10. de civitate Dei cap. 23.

Ad confirmationem dicendum est, quòd licet in creaturis aliqua reluceant Trinitatis vestigia, ex his tamen, seclusâ divinâ revelatione, humana ratio non potest in aliquam eius notitiam, vel levissimam suspicionem venire. Nam, ut docet D. Thomas in 1. dist. 33. quest. 1. art. 1. ad 2. *Omnia similia quæ ex creaturis ad explicandum hoc mysterium adduci possunt, plus habent de dissimilitudine: ideo magis abducunt à veritate huius mysterij, quàm in eius veritatem intellectum inducant.* Unde Dionysius libro 1. de divinis nominibus: *Nullus numerus, aut unitas, aut secunditas, aut aliud quippiam aperuit arcanum illud divinitatis, quod omnem rationem superat & intelligens tiam.*

In huius rei typum, Ezechielis 10. thronus Sanctissimæ Trinitatis dicitur esse positus super quatuor animalium capita: quia (ut interpretantur Doctores) huius mysterij sublimitas, quadruplicis cognitionis creatæ gradus transcendit; sensitivæ scilicet, per bovem; phantasiæ, per leonem; rationalis, per hominem; & angelicæ, per aquilam figuratæ.

§. III.

Convelluntur alia fundamenta adverse sententiæ.

C Contra præcedentem conclusionem plura congerit argumenta Raymundus Lullius, quæ evidentiâ & demonstrativa existimat; quia tamen nullius ferè momenti sunt, his prætermisissis.

Contra illam argui potest primò. Communicatio naturæ divinæ ad intra, potest ratione naturali evidenter probari: Sed illâ cognita mysterium Trinitatis cognoscitur: Ergo huius mysterij existentia potest ratione naturali demonstrari. Minor patet, Major autem, in qua consistit difficultas, probatur. Cum enim natura boni sit esse diffusivum sui, & naturæ lumine notum, omne bonum se posse communicare & diffundere, juxta suam naturam, naturali ratione cognoscitur, bonum finitum posse finitè communicari, & bonum infinitum, qualis est natura divina, posse communicari infinite: Sed solam communicationem naturæ divinæ ad intra esse infinitam simpliciter, etiam lumine naturali manifestum est: Ergo potest lumine naturali evidenter demonstrari communicatio naturæ divinæ ad intra.

Confirmatur: Lumine naturali notum est, omnes perfectiones in deo reperiri: Sed constat etiam lumine naturali, maximam esse perfectionem, generare sibi simile: Ergo eodem lumine manifestum est, generationem in deo reperiri, & consequenter Verbi productionem: esto lumine naturali processio Spiritus Sancti cognosci nequeat. Unde glossa ordinaria super cap. 3. Exodi, dicit quòd Magi Pharaonis defecerunt in tertio signo, id est in notitia tertiæ personæ, scilicet Spiritus Sancti.

Ff ij

ritus Sancti, & sic ad minus duas cognoverunt.

16 Confirmatur amplius: Nullius boni possessio potest esse jucunda, sine consortio: Sed in divinis est infinita bonitatis possessio jucundissima; & hæc sunt naturaliter nota: Ergo est naturaliter notum, esse consortium in divinis, & consequenter pluralitatem personarum in divina natura.

17 Ad argumentum respondeo, negando Majorem, ad cuius probationem, distinguo Majorem. Naturali ratione cognoscitur bonum infinitum posse communicari infinite, ex parte modi communicandi, concedo Majorem. Ex parte rei communicatae, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam. Nam licet communicatio divinae bonitatis ad extra, non sit infinita ex parte rei communicatae, est tamen infinita ex parte modi, quo Deus se communicat ad extra, educendo res è nihilo, ad quod requiritur virtus infinita; & solum hæc communicationis infinitas potest ut possibilis lumine naturali demonstrari, nos autem possibilitas communicationis infinita ex parte rei communicatae.

8. Dices: non minus est conformis bono infinito communicatio infinita ex parte rei communicatae, quam bono finito communicatio finita ex parte rei communicatae: Sed quia est bono finito conformis, potest de illo per rationem naturalem demonstrari: Ergo pariter communicatio infinita, etiam ex parte rei communicatae, poterit de bono infinito demonstrari.

9. Sed facile respondetur distinguendo Majorem: Non minus est conformis, in re ipsa, concedo Majorem. Quoad nos, nego Majorem: & concessa Minori, nego Consequentiam. Nam vim communicandi convenientem bono creato propriis viribus cognoscimus, quia est proportionata viribus nostri intellectus: virtutem autem quam Deus habet se communicandi ad intra, non possumus propriis viribus apprehendere; quia non suppetunt nobis hujusce cognitionis principia, sola ratione naturali consultata; & ideo quamvis in re ita sit conformis naturæ divinæ communicatio ad intra, sicut bono creato est conformis suæ propriae communicatio; hæc tamen potest à nobis per vires naturæ cognosci, secus autem illa.

20 Ad primam confirmationem dicendum est quod licet lumine naturali notum sit, in Deo reperiri omnes perfectiones simpliciter simplices, id est quæ nihil habent imperfectionis admixtum, lumine tamen naturali non constat, generationem esse hujusmodi; imò potius lumen naturale dicitur, generationem non posse fieri sine divisione naturæ & substantiæ in genito & in generante, nec per consequens sine imperfectione. Unde quod generatio sit perfectio simpliciter simplex, nullamque in suo conceptu involvat imperfectionem, non cognoscimus certò, nisi per divinam revelationem, quæ docemur in Deo esse Filium à patre genitum ante omnia sæcula, ejusdemque substantiæ & naturæ cum illo.

Quare ad illud quod dicitur de Magis Pharaonis, respondet D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Quod illi dicuntur defecisse in tertio signo, id est in cognitione tertie persone, quia à bonitate que Spiritui Sancto appropriatur, devierunt, dum cognoscetes Deum, non sicut Deum glorificaverunt ut dicitur ad Romanos 1.*

21 Ad secundam confirmationem dicatur, quod possessio boni non est jucunda sine consortio, in supposito non habente omnimodam rationem boni si verò omnem rationem boni in se possi-

A deat, rationabiliter negari potest, ad jucundam talis boni possessionem requiri consortium.

Secundò in eandem conclusionem argui potest: deus ut Unus non minus est supernaturalis, quam ut Trinus: Sed non obstante hac supernaturalitate, unitas divinæ naturæ, lumine naturali demonstrabilis est, ut patet ex dictis in tractatu de attributis: Ergo etiam trinitas personarum lumine naturali demonstrari potest.

Respondeo distinguendo Majorem: Non minus est supernaturalis, entitative, concedo Majorem. In ratione cognoscibilis, nego Majorem. Cum enim deus ut Unus habeat connexionem cum effectibus naturalibus quos naturalis ratio potest cognoscere, non verò ut trinus; ut Unus, non est supernaturalis in ratione cognoscibilis, bene tamen ut trinus.

Dices: Cognoscibilitas sequitur entitatem: Ergo si deus ut Unus non minus sit entitative supernaturalis, quam ut trinus, etiam in ratione cognoscibilis æquè erit supernaturalis.

Respondeo verum esse Antecedens, de cognoscibilitate immediata, hæc enim commensuratur cum entitate ad quam sequitur, falsum autem de cognitione aut cognoscibilitate mediata, & in alio; hæc enim non sequitur absolute ad entitatem, sed ut connexam cum illo, in quo, vel ex quo cognoscitur. Et quia in hac connexionem inter Deum ut Unum, & ut Trinum (nam sub prima consideratione est formaliter cum effectibus naturalibus connexus, secus autem sub secunda) hinc fit, quod licet æquiparentur Deus ut Unus & ut Trinus, quoad rationem supernaturalis, in cognoscibilitate immediata, in mediata tamen differant; & Deus ut Unus hoc genere cognitionis sit lumine naturali intellectus cognoscibilis, secus autem Deus ut Trinus.

Objicies tertio: Imago ducit in cognitionem prototypi: Sed in homine est imago Trinitatis, ut docet D. Thomas infra quæst. 93, art. 5, constatque ex illo Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: Ergo homo potest ex cognitione sui, ad Trinitatis notitiam pervenire.

D Respondeo ex D. Thoma ibidem in resp. ad 3. quod licet in homine sit imago trinitatis, non potest tamen nos ducere ad illius notitiam; quia talis imago deficiens & imperfecta est, ut ex loco præallegato Genesis colligitur. Nam particula illa, *ad imaginem*, motum quemdam tendentem in perfectionem designat, ut notat ibidem S. Doctor. Ratio etiam id suadet: Nam licet in anima nostra sint tres potentie, sicut in divina natura tres personæ, illæ tamen nec per se subsistunt, sicut personæ divinæ, nec realiter identificentur cum substantia animæ, sicut relationes cum divina essentia: vel si realiter identificentur cum anima (in aliqui Philosophi docent) realiter non distinguuntur inter se, sicut personæ divinæ. Unde (ut supra ex eodem Angelico Doctore annotavimus) hæc imago magis abducit à veritate mysterij Trinitatis, quam in ejus veritatem intellectum inducat.

Objicies quarto: Effectus ducit in cognitionem ideæ & exemplaris à quo dependet: Sed plures sunt effectus creati, qui à divinis relationibus & personalitatibus exemplariter dependent; nam personalitas creata v.g. imitatur divinam, & illam tanquam causam exemplarem respicit: iten paternitas creata, est quædam imago & expressio paternitatis divinæ, & ab illa ut à causa exemplari dependet; unde Apostolus ad Ephesios

A. Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur Ergo ex effectibus creatis possumus pervenire ad Trinitatis notitiam,

Respondeo concessa Majori, negando Minoram. Nam (ut docet S. Thomas supra quaest. 15. artic. 1. ad 3.) idea seu exemplar creaturarum in Deo est ipsa divina essentia, ut est principium operandi, & prout cognita ut diversimodè imitabilis & principabilis à creaturis. Unde cum relationes & proprietates personales in Deo, non sunt principium operandi ad extra, nec ad efficientiam creaturarum concurrant, ratione illius quod superaddunt essentia, non habent rationem. Ideà vel exemplaris respectu creaturarum. Id verò quod dicit Apostolus de paternitate divina, secundum quandam attributionem vel appropriationem intelligendum est. Sicut enim sapientia creata dicitur derivari à Filio, & charitas à Spiritu Sancto, quia licet haec attributa sint omnibus personis communia, quodammodo tamen Filio & Spiritui Sancto appropriantur: Ita pariter paternitas divina, per quandam appropriationem dicitur fons, & origo, ac exemplar totius fructivitas & paternitatis creatae.

Dices: Personalitas creata est participatio personalitatis divinae: Ergo ab illa ut à causa efficiente & exemplari per se dependet.

Respondeo distinguendo Antecedens: Personalitas creata est participatio personalitatis divinae: secundum id quod implicitè includitur in personalitate divina, nempe secundum rationem substantiae absolutae, concedo Antecedens: ratione illius quod personalitas divina addit ad essentiam & perfectiones absolutas, nego antecedens: cum enim ratione illius superaddit perfectionem non dicat, nequit eminenter continere personalitatem creatam, quod necessarium erat, ut haec divinam participaret.

Nec obstat, subsistentiam absolutam non esse incommunicabilem: nam licet non sit formaliter incommunicabilis, est tamen incommunicabilis eminenter: sicut licet Deus non sit discursivus formaliter, est tamen discursivus eminenter. Unde hoc sufficit ut discursus hominis participet divinam intelligere, & exempletur ab illo, ita sufficit ut personalitas creata sit participatio substantiae Dei absolutae, & exemplariter ab illa causetur.

Instabis: personalitas Verbi, ut distincta à subsistentia absoluta, supplet vices personalitatis creatae, terminando humanitatem: At nisi illam eminenter contineret, non posset illius vices supplere: Ergo personalitas divina, ratione illius quod super addit ad essentiam, eminenter continet personalitatem creatam, non verò ratione subsistentiae absolutae, quam includit implicitè, & per consequens personalitas creata est participatio divinae, ratione illius quod personalitas divina addit ad essentiam, & perfectiones absolutas.

Respondeo duo praestari à personalitate creatae propriae naturae quam terminat: primum est independentia ab alio ut sustentane, quod perfectio est: secundum est incommunicabilitas alteri ut dispositio terminanti, quod perfectionem non explicat. Primum supplet personalitas Verbi ratione subsistentiae absolutae quam implicitè includit: secundum, ratione subsistentiae relativae, quam superaddit essentiae; ad quod necessarium non est quod contineat eminenter continentiam

A effectivam incommunicabilitatem quam supplet, sed sufficit quod illam contineat eminenter formaliter.

Objicies quintò: Intellectus humanus ex divina revelatione & illustratione perficitur & roboratur, etiam in ordine ad ea quae naturaliter potest cognoscere; cum omne inferius, ex conjunctione cum superiori, etiam in ordine ad proprium objectum perficiatur: ut patet in virtutibus moralibus, quae perficiuntur ex conjunctione cum charitate & virtutibus infusis; & in cogitativa, quae perficitur & redditur capax alicuius imperfecti discursus, ex conjunctione quam habet in homine cum potentia intellectiva, ut docetur in libris de anima: Ergo licet intellectus humanus non possit ex propriis viribus ante revelationem demonstrare existentiam Trinitatis, id tamen poterit revelatione supposita.

Confirmatur: Intellectus creatus ante omnem revelationem non potest fide humana credere existentiam Trinitatis, & tamen illa praesupposita id potest; ut constat in Haereticis, qui discredentes aliis fidei nostrae mysteriis, huic assentiuntur, non fide divinam & supernaturalem, quae caret, sed humanam & naturalem: Ergo pariter, licet nequeat intellectus creatus ante omnem revelationem demonstrare naturaliter existentiam Trinitatis, praesupposita tamen divinam revelationem, illam ex effectibus naturalibus demonstrare potest.

Ad objectionem respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam. Quantum cumque enim intellectus perficiatur in ordine ad ea quae naturaliter potest cognoscere, nunquam tamen potest in illis, vel ex illis, cognoscere ea quae in eis cognoscibiliter non continentur. Unde cum (ut ostendimus) effectus naturales, defectu connexionis cum Deo ut Trino, nequeant ex se ad illius ut Trini cognitionem movere, intellectus humanus, etiam supposita divinam revelationem, ex illis nequit demonstrationem Trinitatis elicere. Sicut ex principio non habente necessariam connexionem cum aliqua veritate, nunquam potest intellectus, quantumcumque lumine fidei, aut alterius habitus supernaturalis perficiatur, talem veritatem demonstrare, & ex illo principio necessarium conclusionem inferre.

Ad confirmationem, concessio Antecedente, nego etiam Consequentiam & paritatem. Ratio autem discriminis est, quia fides humana utitur extrinseco testimonio; ac proinde, cum adsit, revelatione supposita, testimonium extrinsecum, quod ante eam adesse non poterat; inde fit, quod possit mysterium Trinitatis credi fide humana, revelatione supposita, non verò antecedenter ad illam. E contra verò demonstratio naturalis nititur principiis ab intrinseco connexis cum objecto cognoscendo: unde cum revelatio non praebet effectibus naturalibus connexionem intrinsecam cum mysterio Trinitatis; illi (supposita etiam revelatione) non minus manent impotentes ad inducendam huius mysterii evidentem cognitionem, quam antecedenter ad illam.

§. IV.

Duo corollaria notatu digna.

EX dictis colliges primò, Mysterium Trinitatis, etiam sub ratione possibilis, per rationem naturalem non posse evidenter cognosci: nam si posset evidenter demonstrari ut possibile, posset etiam demonstrari ut existens, cum lumine natu-

rali notum sit, Deum (utpote actum purissimum) non posse esse in potentia ad aliquam entitatem aut perfectionem, & per consequens quidquid possibile est in Deo, in eo actu reperiri.

Colliges secundo, Nedum in effectibus naturalibus, sed nec etiam in supernaturalibus, cum Deo ut principio efficiente comparatis, posse evidenter cognosci Trinitatis mysterium. Ideo enim in effectibus naturalibus, Deus ut Trinus nequit evidenter cognosci, quia à Deo quatenus Trino non causantur efficienter, nec ab illo ut sic per se dependent: Sed eadem ratio valet pro effectibus super naturalibus, nam illi etiam non procedunt efficienter à Deo ut Trino, nec per se ab illo dependent: Ergo ex illis, quantumcumque comprehensis, non potest Deus ut Trinus evidenter cognosci, *Dixi in effectibus supernaturalibus, cum Deo ut principio efficiente comparatis*: quia quædam sunt entia supernaturalia, quæ Deum ut est in se, tanquam objectum specificativum respiciunt, quæ proinde, si ad illum ut objectum comparentur, non possunt evidenter cognosci, nisi etiam evidenter cognoscatur Trinitatis mysterium. Unde docent nostri Thomista 3. p. quæst. 11. ex visione beatifica, evidenter cognita, Trinitatem personarum evidenter cognosci, ratione connexionis quam visio habet cum illa, non ut effectus cum causa efficiente, sed ut actus cum objecto.

38 Dices, Si visio beatifica à Deo ut Trino tanquam ab objecto dependeat, à Deo etiam ut Trino tanquam à causa efficiente procedet: Ergo in illa, ut in Dei effectû, poterit mysterium Trinitatis evidenter cognosci. Consequentia patet, Antecedens verò probatur. Nam, ut docent nostri Thomista in libris de anima, & in Tractatu de visione beatifica, objectum mediante specie quam imprimit, effectivè in cognitionem influit, juxta commune illud Augustini effatum, quo asserit ex objecto & potentia pari notitiam, sicut ex concursu maris & feminæ gignitur proles: Ergo si Deus, ut Unus & Trinus, sive divina essentia, ut tribus personis communicata, sit objectum visionis beatificæ, illa à Deo ut Trino, tanquam à causa efficiente pendebit.

39 Respondeo distinguendo Antecedens: Si visio beatifica pendet à Deo ut Trino, tanquam ab objecto motivo, à Deo etiam ut Trino tanquam à causa efficiente procedit, concedo Antecedens. Si dependeat ab illo, ut ab objecto purè terminativo, nego Antecedens. Ad cuius probationem similiter dicendum est, quòd objectum motivum influit effectivè in cognitionem, non verò objectum purè terminativum. Itaque licet essentia divina, ut actu tribus personis communicata, & ut continens relationes & attributa, terminet visionem beatificam, non tamen movet per se ad illam, nec gerit vices speciei, ut actu communicata tribus personis; sed tantum ratione perfectionis absolutæ, & prout virtualiter à linea relativa distinguitur: aliàs paternum intellectum moveret ad Filii generationem, ut actu communicata Filio; & consequenter Filius à seipso ut à principio procederet: Item una persona ratione suæ substantiæ relativæ, posset habere aliquem concursum effectivum ad extra; quod tamen communiter negant Theologi: Tum quia relationes divinæ non sunt activæ, cum habeant rationem puri termini Tum etiam, quia aliàs opera Trinitatis ad extra, non essent indivisa, nec toti Trinitati communia, ut in Tractatu de attributis fusè declaravimus.

Disp. 2. art. 5. parag. 2.

ARTICVLVS II.

An & quod dentur notiones in divinis?

§ I.

Quid nomine notionis intelligant Theologi, breviter explicatur.

NOmine notionis intelligimus cum D. Thoma hic artic. 2. ad 2. propriam rationem cognoscendi personam divinam; sumendo illam rationem, non pro formali conceptu, quo illam personam specialiter cognoscimus, & discernimus ab alia; sed pro conceptu objectivo, seu illa qua nota speciali, sigillo, & veluti caractere, tenente se ex parte ipsius personæ, ratione cuius ipsam cognoscimus, & à quacumque alia discernimus. Ex qua definitione seu potius descriptione.

Colligitur primò cum Cajetano hic, quòd notio propriè loquendo significari debet in abstracto: est enim formale cognoscendi principium; formale autem principium cognoscendi, licet & formale principium essendi, congruentius in abstracto significatur, quòd est modus formæ, quam in concreto; Ergo sicut personalitas, quia est formale principium essendi personaliter, propriè significatur in abstracto, ita & notio.

Nec obstat, Augustinum 1. de Trinit. cap. 6. pro notionibus Patris & Filii assignasse gentium, & ingenitum esse, quæ concreta sunt: ibi enim concretum pro abstracto usurpavit. Neque hoc inconveniens est, quando non disputatur cum Hæreticis, cum quibus verborum rigor, & omnimoda proprietates servanda est.

Colligitur secundo discrimen quòd inter relationes, proprietates, & notiones versatur. Nam licet hæc tria in eadem formalitate absq; virtuali distinctione conveniant: primum tamen illi formalitati convenit per respectum ad correlativum, secundum per comparationem ad personam, tertius est proprietates; tertium comparative ad intellectum, cui est ratio manifestandi personam constitutam. Quæ doctrina est D. Thomæ in 1. diff. 26. quæst. 2. artic. 3. ex qua ibidem infert, prius intelligi in relatione rationem respectus ad terminum seu correlativum, deinde rationem proprietatis, ac tandem rationem notionis: cò quòd nihil possit esse ratio manifestandi aliud, nisi illi proprium; nec illi possit esse proprium, nisi ab aliis distinguatur; quòd in Divinis sit per relationem.

Colligitur tertio, tria requiri ut aliquid dicatur notio in Divinis. Primum est, quòd significet aliquid pertinens ad originem: quia relationibus originis distinguuntur personæ. Secundum, quòd pertineat ad dignitatem, vel saltem illam denotet; quia persona nomen dignitatis est, ut docet Divus Thomas supra quæst. 29. artic. 3. ad 2. Tertium, quòd dicat aliquid speciale: quia quòd est commune tribus personis, non potest esse ratio discernendi unam personam ab alia. Itidem Doctor loco citato ex primo sententiarum. His præmissis, facillè poterit resolvi difficultas proposita. Unde fit.

§. II.

Respondetur Quaestio.

Dico primò, ponendas esse in Divinis notio-
nes. Ita communitè docent Theologi, cum
Magistro in 1. dist. 26. & cum D. Thoma hic art.
2. ubi hanc conclusionem duplici ratione de-
monstrat.

Prima est: Catholici debent habere nomina
hæreticis, quibus utantur ut respondeant. Hæ-
retici, inquirentibus quomam Pater, Filius, &
Spiritus Sanctus sint personæ? Sed rationes ob-
jectivæ correspondentes his nominibus, & ab
illis significatæ, sunt notiones; quia sunt propri-
etates personales, non utrumque, sed ut princi-
palia quibus personæ divinæ innescunt: Ergo
in divinis ponit debent notiones.

Secunda ratio est: Oportet habere nomina,
quæ quantum fieri potest, ad explicanda omnia quæ
sunt in divinis: Sed in una persona Trinitatis, v.
g. in Patre, sunt duæ relationes, scilicet paterni-
tas, & spiratio activa: Ergo oportet habere no-
mina, ad explicandam non solum unitatem per-
sonæ, sed etiam pluralitatem relationum: ratio-
nes verò objectivæ, his nominibus significatæ,
sunt verè notiones, utpote participantes defini-
tionem notionis: Ergo in Divinis notiones ad-
ministrandæ sunt. Minorem probat D. Thomas,
quia spirationi activæ correspondet pro termi-
no relatio spirati, & paternitati filiationis, quæ di-
versæ relationes sunt; unica autem relatio ad du-
os terminos non potest referri: Ergo non cor-
respondet ipsi in Patre unica sed duplex relatio.

Dicit: Una relatio secundum speciem termi-
nandi potest ad plures relationes; ut constat tum
in patre plures filios habente, ad quos unâ rela-
tione refertur, cum tamen ex patre filiorum plu-
res relationes respondeant; tum etiam in al-
bo, quod unicâ relatione similitudinis omnia re-
spicit quibus assimilatur, cum tamen in quolibet
colorum distincta sit relatio; tum denique in filio
quem unicâ relatione patrem & matrem respi-
cit, tenet frequentior Philosophorum senten-
tia, cum tamè relatio patris & relatio matris spe-
cie distinguantur: Ergo ex eo quod in Filio &
Spiritu Sancto, ad quos Pater refertur, plures
sunt relationes, non rectè colligitur relationes qui-
bus illos respicit specie virtualiter esse distinctas.

Respondet distinguendo Antecedens. Ad
plures relationes, specie adæquatè distinctas,
nego Antecedens: numero solum differentes,
non specificè inadæquatè in ratione terminandi,
concedo Antecedens, & nego consequentiam,
quam non probant exempla adducta. In primo
enim & secundo, solo numero distinguuntur re-
lationes terminantur. In tertio, etsi paternitas &
maternitas specificè distinguantur, illarum ta-
men distinctio inadæquatè est & partialis, in ra-
tione terminandi relationem filiationis: quia eo
modo comparantur relationes istæ ad terminan-
dam relationem filiationis, quo patris & matris
activæ & passivæ concursus ad causandam filij
nativitatem. Sicut ergo ad istam inadæquatè &
partialiter se habet utriusque concursus, ita eor-
um relationes inadæquatè & partialiter termi-
nant relationem filij. In nostro autem casu, p. o-
cessio & spiratio terminant paternitatem & a-
ctivam & spirationem, non se habent partialiter,
sed totaliter terminant.

A Dico secundò, dari in divinis quinque tantum
notiones: nempe paternitatem, & innascibilita-
tem in Patre; filiationem in Filio; spirationem
activam in Patre & Filio, ut sunt principium Spi-
ritus Sancti; & processionem seu spirationem
passivam in ipso Spiritu Sancto. Ita D. Tho-
mas hic art. 3.

Probatur ratione illius: cum notio pertine-
at ad ordinem originis, tot debent poni notio-
nes, sunt ordines originum ad dignitatem per-
tinentes: Sed isti non sunt nisi quinque: Ergo
quinque tantum dantur notiones in Divinis. Mi-
nor probatur: In divinis non sunt nisi duæ pro-
cessiones, ex quibus quælibet importat dupli-
cem ordinem positivum originis; processio qui-
dem per intellectum, quæ est generatio, im-
portat ordinem ejus à quo est alius; qui ordo vo-
catur paternitas, & est notio Patris; & ordinem
ejus qui est ab alio, diciturque Filiatio, quæ est
notio Filii. Secunda etiam processio importat
duplicem ordinem similem; nempe ejus à quo
est alius, qui ordo est Spiratio activa, per quam
producitur Spiritus Sanctus, & hæc est notio Pa-
tris & Filii, in quantum sunt principium Spiritus
Sancti; & ejus qui est ab alio, & hic dicitur Spi-
ratio passiva, quæ est notio Spiritus Sancti. Præ-
ter illos ordines originis positivos, est adhuc ali-
us ad originem negativè spectans, nempe ordo
ejus à quo est alius, & qui non est ab alio; qui
pertinet ad ordinem originis, eo modo quo ne-
gationes pertinent ad ordinem affirmationum;
& sic est innascibilitas, quæ est alia notio Patris.
Sed non est alius modus originis ad dignitatem
pertinens, præter quinque assignatos, ut ex soluti-
one argumentorum constabit: Ergo non sunt
in Divinis nisi quinque notiones assignatæ.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

D Obijcies primò: Generatio in Patre, & nati-
vitas in Filio, habent rationem notionis:
Ergo dantur plusquam quinque notiones in Di-
vinis. Consequentia pater, Antecedens proba-
tur. Generatio & nativitas sunt rationes cogno-
scendi Patrem & Filium, & aliàs ad dignitatè spe-
ctant; quod sufficere ad rationem notionis pa-
tet ex dictis: Ergo rationem notionis obtinent.

Respondet negando Antecedens, ad cuius
probationem dicendum est, quod ut aliquid ob-
tineat rationem notionis in Divinis, debet esse
ratio cognoscendi personam divinam in se ipsa:
generatio verò & nativitas, cum sint nomina si-
gnificantia origines in fieri & tendentia, notifi-
cant tantum actus notionales divinarum perso-
narum, non verò ipsas personas divinas in se
ipsis, & ideo notiones non sunt.

Addo quod, generatio & nativitas possunt
considerari, vel in recto, vel in obliquo: primo
modo dicunt aliquid absolutum, unde ut sic non
possunt esse notiones: secundo modo paterni-
tatem & filiationem, quæ sunt duæ ex notioni-
bus assignatis, important: & ita sub hac consi-
deratione numerum notionum augere nequeunt.

Obijcies secundò: Ratio Verbi & ratio Fi-
lij virtualiter distinguantur in Filio (& idem di-
cendum de ratione boni & auri in Spiritu San-
cto) Ratio verbi notio est, cum ad originem
spectet, & dignitatem importet: Ergo dantur in
Filio duæ notiones, & eodem in Spiritu San-
cto;

49.

50.

51.

E

52.

et; & consequenter plures sunt notiones, quam quinque assignatæ.

53. Respondeo primò, negando Antecedens: cum enim ratio representationis connotata à Verbo, non distinguatur virtualiter à ratione naturæ, quæ in conceptu Filii importatur; eò quòd illæ duæ rationes ad eandem lineam intellectualem pertineant; etiam ratio Filii, & ratio Verbi in secunda Trinitatis persona identificantur sine virtuali discrimine, ut in 2. disp. ostensum est.

Art. 4.
§. ultimo.

54. Præterea, dato & non concesso, quòd ratio Filii & Verbi distinguantur virtualiter, quantum ad perfectiones absolutas, quas de connotato important; tamen certum est, rationem Verbi, pro eo quòd in recto dicit, nempe relatione, non distinguui virtualiter à ratione Filii; esse autem notionem, non comperit Verbo aut Filio ratione connotati, vel absoluti, sed ratione illius quòd ab utroque in recto importatur, quòd est relatio.

55. Objicies tertio: Spiratio activa non est notio: Ergo non dantur quinque notiones. Consequentia patet, Antecedens probatur. Notio debet esse proprietatis personalis, nam quòd non est proprium, non potest esse ratiocognoscendi personam in sua propria ratione: Sed spiratio activa non est proprietatis personalis; cum duabus personis conveniat, scilicet Patri & Filio, simul spirantibus & producentibus Spiritum Sanctum: Ergo rationem notionis non obtinet.

56. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dicatur cum D. Thoma *opuscul. 3. cap. 59.* proprietatem dici dupliciter: primò absolute, secundò comparative. Sic risibilitas, quæ est proprietatis hominis, est proprietatis absoluta; esse verò bipedem, est proprietatis ipsius comparative ad quadrupedia. Ita etiam in proposito, spiratio activa non est proprietatis absoluta, quasi conveniens uni personæ, sed comparativa, in ordine scilicet ad Spiritum Sanctum, cui ipsa non convenit.

57. Objicies ultimò: Innascibilitas in Patre vel sumitur pro materiali, vel pro formali? Si primum, non est notio à paternitate distincta, cum de formali significet paternitatem. Si secundum, notio est, cum negatio sit, & consequenter dignitatem non explicet, de ratione enim notionis est quòd ad dignitatem pertineat, ut supra diximus: Ergo non sunt quinque notiones in Divinis.

58. Huic argumento patebit solutio ex dicendis disputatione sequenti, ubi significatum formale hujus nominis *ingenitum*, quòd est idè ac innascibile, exponemus. Nunc breviter respondeo, eligendo secundam partem dilemmatis. Ad probationem in contrarium dicendum est, ad rationem notionis necessarium non esse quòd sit dignitas, sed sufficit quòd circumlocutive & à posteriori dignitatem explicet, sicut nec requiritur quòd sit personalitas, sed quòd personalitatem notificet. Licet autem innascibilitas ratione sui formaliter dignitas non sit, tamen à posteriori explicet dignitatem personalem primæ personæ, scilicet auctoritatem principii, per modum capitis & fontis omnium divinarum personarum, ut latius expendemus disputatione sequenti.

59. Dices: Si notio in negatione consistere posset, sequeretur plures alias dari notiones, quam quinque enumeratas: nam in Filio negatio procedendi per voluntatem, quæ *inspirabilitas* dicitur, & in Spiritu Sancto negatio procedendi per intellectum tanquam terminum genitum, quæ

ingenerabilitas appellatur, rationem notionis obtinebunt; & sic ad minus dabuntur septem notiones in Divinis: Sed hoc non admittitur a nobis: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam Majoris: *Inspirabilitas* enim nec dignitas est, nec dignitatem denotat. Et idem de *ingenerabilitate* dicendum. Tum quia, supposito quòd aliquid producat, non dicit, ex nostro modo concipiendi, dignitatem, quòd caret hoc, vel illo modo productionis: Tum etiam, quia *inspirabilitas* sumpta ratione sui, creaturis potest competere, & similiter *ingenerabilitas*; cum creatura non *spiretur*, & possint produci per actionem quæ generatio non sit, *Innascibilitas* autem, quæ in negatione omnium principii consistit, explicat dignitatem, scilicet auctoritatem principii, per modum capitis & fontis omnium divinarum personarum; solùmque primo supposito perfectissimæ naturæ intellectualis competere potest.

Hujus discriminis radicem assignavit D. Thomas 1. *ad Ambaldum dist. 28. quest. 1. art. 1. ad 3.* quia scilicet, quòd affirmatio est specialior, eò universalior evadit negatio; & contra quòd universalior fuerit affirmatio, eò illius negatio est contradietoria: ut constat in negatione animalis, quæ limitatior est, & paucioribus convenit, quam negatio hominis; quia animalis affirmatio universalior est affirmatione hominis. Quia ergo *inspirabilitas* est negatio peculiaris processionis, & *ingenerabilitas* negatio processionis per intellectum, quæ etiam specialis processio est; *innascibilitas* autem est negatio processionis ut sic, quæ universalior est quilibet ex his processionibus; consequens est quòd primæ negationes universaliores sint, nec ad intellectualem naturam coarctatæ, subindeque dignitatem non denotent; ista autem negatio coarctatur ad naturam intellectualem, & illius dignitatem designet.

DISPUTATIO VIII.

De persona Patris.

Ad quest. 33. D. Thoma.

Duo sunt nomina, quæ primæ personæ divinx solent attribui: primum est nomen Patris, quòd est tantæ religionis & excellentiæ, ut Cyrillus asserat, hoc præclarissimum nomen magis ei quam Deitatis convenire: Hoc enim (inquit) dignitatis & substantialis significativum est proprietatis. Deum enim si dixeris, rerum omnium Dominum ostendisti. Patrem verò si appellaveris, proprietatem recognoscis. Deus dicitur & Dominus, quatenus mundum creavit. Pater appellatur, quia Filium æternum sibi consubstantialem, & Deum genuit.

Cum hac Cyrilli cogitatione concordat quòd refertur Joann. 20. scilicet Christum agnoscere Magdalene post resurrectionem, in illa illi ut hæc annuntiaret Discipulis: Ascendo ad patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Ubi præmittit titulum Patris, eumque Deo titulo anteponit: Quia (inquit Theodoretus) in appellatione Patris magis quàm Domini dicitur.

Secundum nomen quòd primæ personæ convenit, est nomen *ingeniti*, seu *innascibilis*, quòd etiam summæ dignitatis est ac excellentiæ: hoc